

Megjegyzések egy filmbírálathoz

A „Délmagyarország” október 27-i számában bírálat jelent meg a „Fel a fejfel” c. új magyar filmről. A kritika nagy elismeréssel nyilatkozik mind az írói, mind pedig a színészi teljesítményről. A mi véleményünk az, hogy ezzel az ismeretlenséggel több ponton vitába lehet és kell bocsátkoznunk, annál is inkább, mert ezzel elősegíthetjük a szocializmus igényeinek megfelelő kritikai műfaj kifejlesztését.

Mindenekelőtt helytelennek véljük azt a bírálói felfogást és gyakorlatot, mely kötelezőnek tartja — főként mai alkotásainkkal kapcsolatosan — a haladó művészi elképzelés és szándék méltatását akkor is, ha a mű elhibázott, s történetileg és esztétikailag meg sem közelíti a szocialista realizmus követelményeinek kielégítését.

A népszerű bírálat legfontosabb feladata a tömegvilág esztétikai nevelése. A kritikusként szigorúan le kell mérnie a műalkotásnak mind történelmi-politikai, mind pedig művészi-esztétikai értékét. A Délmagyarország filmbírálója ezt a feladatot nem végezte el kielégítően.

A „Fel a fejfel” c. új magyar film már műfajilag elhibázott alkotás. Ki sem tagadhatja azt az igazságot, hogy az élet komoly, sőt tragikus jeleneteit átszűrik, tarkítják humoros, sőt komikus mozzanatokkal. Az élet általában mértéktartó az ilyen mozzanatok produktívában. Természetesen a komikus jellem komoly helyzetekben meggyorsíthatja az objektíve adott komikus lehetőségek kibontakozását, sőt maga is teremthet ilyen helyzetet, de lélektanilag nem indokolt cselekvésre a valóságban normális ember nem képes. A valóság összefüggéseit túlkörzítő és kifejező realista művészet csak a történetben és jellemekben adott igazságot kiemelő túlzásokig mehet el, ez a művészi túlzás nem azonos az egzotikum és a fantasztikum túlzásaival.

A „Fel a fejfel” c. film legnagyobb gyöngyje éppen az, hogy az összeszelekmény egyes mozzanatainak egymásnak ellentmondó túlzásokból állnak. Már maga az író vállalkozása roppant nagy: egy tragikus történelmi periódus humoros, sőt komikus lehetőségeinek kiaknázása. Ezt nem sikerült megvalósítania sem az írónak, sem a színészi alakításoknak. Miért? Nem sikerült azért, mert az ábrázolt történelmi periódus nem tartalmaz elég vígjáték-lehetőséget, pontosabban: az író által teremtett véres komoly helyzetek nem tudtak szerves összhangra találni a mű erőltetett komédiázásával. Pedig a történelmi téma tartalmaz szatíra-lehetőségeket, természetesen elsősorban nem a könnyű műfaj számára, hanem a történelmi hűséghez ragaszkodó és éppen a történelmi periódus társadalmi visszasszólásaiban a nevetségeset felismerő és azt a szatíra eszközeivel leleplező igazi művészet számára. Az igazi szatíra az objektíve meglévő fonákságok leleplezésének művésze, ezzel szemben a szatírának az a válfaja, amellyel a „Fel a fejfel”-ben találkozunk, a történelemnyújtotta szatíra-problémákat teljesen kikerüli, illetve öncélú bohóccsajátokkal helyettesíti. Ez már voltaképpen nem is nevezhető szatírának.

A cikkíró különösen a kivégzési jelenetet tartja sikerültnek. Ugy gondoljuk, hogy az egész film hibái ebben a jelenetben sommázzódnak a legjobban. E vérlázító gáztettnek már a történelmi közelsége sem tűrheti el az ábrázolásnak ezt az egygyűsűsét, mely a tragikus történelmi jelenet komikus feloldásában tárul szemünk elé. A komoly cselekménnyel szerves összefüggésben nem lévő komikum csak a bosszúság érzését válthatja ki a nézőből. El tudjuk képzelni, hogy egy izig-vepig nagy bohóc egy ilyen tragikus helyzetet is fel tud használni arra, hogy gúnyának mérges nyilat megfelelő helyre löje, de a nagy tragikus jelenetnek és a szimpáti komédiának az a művésziellen kontrasztja, ami Latabár — szerep-diktálta — alakításában elbűnk tárul, semmiképpen sem realista művészet. Ki hiszi el azt, egy kivégzés előtt álló emberről, hogy mielőtt fejbőlnek, kedve támadjon arra, hogy felállítsa eldőt csernyőjét és leporolja azt. Az ilyen fogás adott esetben lehet a revettetés eszköze, de itt nem helyenvaló és főként nem a jellem helyzetparancsolta szükségzerű megnyilvánulása.

Ez a kivégzési jelenet történelmileg hamis: nem tudjuk elképzelni, hogy az 1944-es kivégzések közül egy is hasonló módon megüdvült volna. A nézők úgy érzik, hogy az ilyen művészi jelenetekben

az események általánosított képét kapják. A művésziileg sűrített kép nem egyedi jelenséget kell, hogy tartalmazzon csak, épp ezért, ha nem foglalja magában az általános legjellemzőbb vonásait, hazugsággá válik, vagy legjobb esetben kuriózumként hat.

Nem igaz az sem, hogy a bamba ellenséget ki tudtuk játszani bűvészláda és vizipisztoly segítségével. A valóságban nem úgy álltak szemben üldözök és üldözöttek, ahogy azt a film megjeleníti. A harc kemény volt, sok bátorságot és okosságot követelt, s az ellenség is kegyetlen és körmönfolt volt s nem annyira ostoba és buta, ahogy a film ábrázolja.

Latabárnak nem az együgyűt kellett volna alakítania, az ő szerepe többet kíván. Ő a nagy bohóc, aki át tud élni nagy emberi élményeket is, erre irányuló képességet (ha rosszul is) a szerelmi epizód igazolja.

A cikkíró elismeréssel beszél a kivégzési tömegjelenetről. A kivégzéshez felsorakoztatott katonák csoportja tényleg nagyszerű és realiztikus kép. Sajnos, csak realiztikus állókép, mely a kontrasztot erősíti, épp a cselekmény rovására, segíti meggyőzni a nézőt arról, hogy mindez, amit Peti produkál, értelmetlenség ebben az összefüggésben, igazolja azt, hogy a komoly realista művészet és a giccs összeházasítása még felháborítóbb valamit eredményez, mint maga a giccs.

Pongrácz Imre Müller ábrázolása figyelemreméltó színészi adottságokat sejtet. Artikulációi azt bizonyítják, hogy sokat megértett alakja jelleméből. Alakítása mégis rossz. Ezek a terrorista legények minden

hatalmuk ellenére bábokként jelennek meg előttünk, akiket úgy pofozunk, ahogy nekünk tetszik. Miért kellett ezt a vérrel és életáldozattal megsemmisített furfangos ellenséget a játékvaskodásban bábúvá formálnunk? Vagy a színpadon való legyőzésükhöz több erőre van szükségünk? Kétségtelesen több művészi erőre kell a gyilkos, művészi csúfolódáshoz, mint az idiotákra való nyelvtöretéshez.

A szerelmi epizód érzelmes-émelygős jelenetei sem váltanak ki igazi együttérzést a nézőből. Peti ismert, mechanizált bohócfogásai megakadályozzák az igazi részvétel megszületését, nem a mindig magát feltaláló, jókedvű bohócot nem tudjuk sajnálni, hanem a latabári bohóctechnika itt különösen sekélyes produkció teszik nyilvánvalóvá a néző előtt, hogy rossz szerepről, rossz szerepjátszásról van szó és semmi másról.

A Délmagyarország cikkírója megállapítja, hogy „ilyen filmekre szükségünk van, hiszen szeretünk szórakozni”. Véleményünk szerint az ilyen filmeknek nincs sem politikai, sem esztétikai nevelő ereje. Akarunk nevetni igazán, szívből jövően, de azt kívánjuk, hogy a humor is az emberi szív húrjait pengesse meg és ne hazudjon a nevetés kedvéért, mert ha igazat beszélve nevetet, sokkal mélyebbről szabadul fel belőlünk a kacagás.

KISS LAJOS

A cikk fontos problémákat vet fel. Kérjük olvasóinkat, hogy a cikkben felvetett problémákhoz szóljanak hozzá.

A Hazafias Népfront szegedi bizottsága programjából

Az egészségügy fejlesztése Szegeden

A Hazafias Népfront szegedi bizottságának programjában szerepel Szeged egészségügyének tervszerű fejlesztése. Tovább épül Szeged körzetorvosi hálózata. A már korszerűen megépített körzeti rendelők mellett kiépül a Petőfi-telepi és a Sztálin-körúti 20. szám alatti körzeti rendelő. Ujszegeden, a Rádai-u. 5. szám alatt létesítendő rendelők terve már elkészült és az Alkony-utca, valamint a Szentháromság-utcában tervezett rendelők elkészültével Szeged város egész területét behálózák a körzeti rendelők. Az orvos jól felszerelt rendelőkben, megfelelő körülmények között fogja tudni ellátni a betegeket. A körzeti rendelőkben legalább két, de általában négy orvos működik, mégpedig úgy, hogy naponta 8 órán át van rendelés.

Egyes körzeti rendelőkben fogászati szakrendelés is lesz, mint ahogyan már van a Feltámadás- és a Földműves-utcai rendelőkben.

A Marx-téren létesítendő bérházak egyikében központi üzemorkorosi rendelők tervezünk, hol a munkaviszony megkezdése előtti vizsgálatokat is lebonyolítanánk, ezzel a rendelőtintézet tehermentesítve lesz és ott a gyógyító munka elvégzésére több idő jut.

Szélesítjük és bővítjük bölcsőde hálózatunkat. A három éven aluli gyerekek száma a bölcsődékben, különösen ebben az évben jelentősen megnövekedett. Szükségessé vált új bölcsőde létesítése Rókuson, melyet könnyen megközelíthető helyen, a Tavasz-utcában kívánunk létesíteni, 40 férőhellyel.

A mihályteleki dolgozóknak régi kívánsága teljesül majd, ha a 20 ágyas idénybölcsőde megépül.

A bölcsődében el tudják helyezni egy éven aluli csecsemőket, tízegy gyermekeiket és 2-3 éves korban lévő kis óvodásait. A bölcsőde helyét a Sztálin- és Dózsa György-utca által határolt 39-41. fali számú telken már ki is jelöltük.

Felsővárosban is állítunk fel gyermekpoliklinikát. Ezzel közelebb kerül a dolgozókhöz a gyermekszakrendelés és megteremtjük az előfeltételeit a körzeti gyermekorvosi hálózatnak.

Fontos feladat a TBC elleni küzdelem hatékony fejlesztése is. Városunkban nincs megfelelő gyermek TBC-s fekvő intézet. Az Ujszegeden tervbevétt 40 ágyas gyermek TBC Intézet nagy hiányt pótol majd. A beteg gyerekek korábban kerülnek intézetbe, nem kell a távolabbi intézetekben felzabáló ágyakra várniok, s nem

kell a gyermekeket messze utaztatni. A szülők számára is megnyugtató lesz, hogy gyermekeiket gyakrabban látogathatják meg a szegedi intézetben.

Kibővül a Tüdőgondozó és nyelveljesztő RTG-készülékkel egészül ki a felszerelése. A tuberkulózis elleni küzdelem a felszabadulás után állami feladat lett. A gondozók nemcsak beteggyógyító intézetek — hanem a szovjet gondozóknak mintájára — működési területük egész TBC elleni küzdelmének felelős gazdái.

Gyógyító munkájuk mellett fő feladatuk a betegség megelőzése, a TBC fertőzés elleni védekezés megszervezése és irányítása.

A felszabadulás óta a szegedi TBC gondozókból a megye irányító gondozója lett. Hogy feladatát kellően el tudja látni, a betegség korai felismerése érdekében megfelelő RTG és bakteriológiai laboratóriumra van szüksége.

A betegség megelőzését szolgálják a szűrővizsgálatok. A jelenlegi szűrővizsgálat a város lakossága megnövekedett egészségügyi igényének már nem felel meg, ezért új, nagyobb és korszerűbb szűrőállomás létesítését vették tervbe.

A közeljövőben állják fel a volt Honvéd-kórház épületében a Közegészségügyi és Járványügyi Állomást. Az állomás munkájának célja olyan környezet biztosítása a lakosság számára, mely nemcsak ártalmaktól és fertőzési veszélyektől mentes, de kedvező élet- és munkafeltételeket nyújt a lakosság egészségügyi fejlődéséhez, szellemi és fizikai képességeinek mind teljesebb kifejtéséhez és fokozásához.

A Városi Tanács a hozzá tartozókkal nem rendelkező, önmaguk eltartására képtelen, idős, rokkant személyek ellátásáról a Mátyás-téri és felsővárosi szociális otthonban gondoskodik. Az intézetben a szórakozási lehetőségek is biztosítottak (músortor előadás, keskenyfilm, stb.) A Mátyás-téri szociális otthon azonban a körülményeknek nem mindenben felel meg, ezért tervbe vették a felsővárosi korszerűen felszerelt szociális otthon mellett egy új, 400 ágyas intézet megépítését.

Idős, csökkent munkaképességű személyekről tehetségüknek és munkabírásuknak megfelelően új munkalehetőségek létesítésével kíván a Városi Tanács gondoskodni. A vállalat létesítéséhez szükséges helyiségek mielőbbi kijelölése a Városi Tanács elsőrangú feladata.

Lantos György, a Városi Tanács egészségügyi osztályának vezetője

A választási elnökségek és a választókerületi bizottságok

soronlévő feladatai

A választási elnökségekben és a választókerületi bizottságokban országosan többszázszor dolgozó munkálkodik a választások előkészítésén. A bizottságok többségükben már az eddigiek során is igen jelentős munkát végeztek. Feladataik zömét azonban a választások előtti napokban, illetőleg a választás napján kell végrehajtaniok.

A választási elnökségek soronlévő legfontosabb feladata a szavazatszedő bizottságok megalakítása. Ezzel kapcsolatban fordítsanak különös gondot arra, hogy a bizottságok tagjai maradéktalanul megismerjék feladataikat.

A választási elnökségek ellenőrzik: hogyan jelölték ki a szavazóhelyiségeket, megfelelő-e azok berendezése (urnák, fülkék stb.) E munka során vegyék fel a kapcsolatot a helyi Népfront bizottságokkal, s közösen gondoskodjanak szavazóhelyiségek feldzítéséről, környékük rendbetételéről.

A választókerületi bizottságok kísérik figyelemmel, hogy működési területükön vannak-e olyan ideiglenesen bejelentett személyek, akik a választás napján is ott tartózkodnak majd. Hívják fel az ilyen személyek figyelmét, hogy a szavazáshoz szükséges tanusítványt az állandó lakóhelyük szerinti tanúestől mielőbb kérjék meg.

Mind a választási elnökségek, mind a választókerületi bizottságokra a választás napján hátról a legnagyobb feladat. A választás lebonyolítása szempontjából működésük nagyon fontos. Ezért szükséges, hogy feladataikat a választás napjaitól alaposan, részleteiben megismerjék, a részükre kiadott tájékoztató rendszeresen, közösen tanulmányozzák. Emellett gondosan tanulmányozzák át a közszolgálat tanácsok végrehajtó bizottságainak megtalálható, a választásra vonatkozó nyomtatványokat is.

Téli építkezési munkák a Szovjetunióban

A Szovjetunió éghajlati viszonyai igen különbözőek. Az ország déli területén a tél folyamán zöldelnek a mezők ragyogóan sűt a nap, északon és a középső területeken pedig mindent hó takar, kemény fagyok, hóviharok váltakoznak.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalomig az volt a véleményem, hogy az északi és középső körzetekben télen nem lehet építkezni. Az építkezési idény munkának számított. A munkásokat a nyári időszakban összetoborozták, ősszel pedig elbocsátották.

A nyári időszak azonban

rövidnek mutatkozott

A Szovjetunió hatalmas méretű lakóházépítésének méreteihez. A szovjet építők előtt az a feladat állt, hogy az év bármelyik szakában tudjanak házat építeni és ők ezt a feladatot sikerrel megoldták.

A Szovjetuniót joggal nevezhetjük a télidőben végzett építőmunka hazájának. Az építkezések tervszerűen haladnak. Az előkészületeket a télre már a nyári hónapokban megkezdik: az ütemtervben a nyári időszakra veszik fel azokat a munkákat, amelyek elvégzése télen nehezségekbe ütközne. Télen csak azok a munkák maradnak, melyeket nagyobb költség és nehézség nélkül el lehet végezni. Időben előkészítik a téli munkák elvégzésének minden láncszemét, pontosan megállapítják a munkák méretét, ütemterveket és a munkamódszereket.

Igen nagy jelentősége van annak, hogy a gépi felszerelést

idejében a munkahelyre szállítsák:

a mozgó gőzkazánokat, gőzgépeket, az anyagok felmelegítéséhez szükséges gépcsoportokat, a transzformátorokat, villanykályhákat, hőszigetelő anyagokat.

A téli időben végzett munka lendületéről egyszerű példát szolgáltatott a moszkvai Lomonosov egyetem építése. A főépület építése alkalmával százezer köbméter térfogatú helyiséget fűtöttek és 3000 ajtó és ablaknyílást fedtek be. A tél folyamán az építkezésen keramitlapokkal 200.000 négyzetméternyi felületet burkoltak be.

A Szovjetunióban kidolgozták a leginkább munkaiényes építési munkák téli elvégzésének különböző módszereit. Például a földmunkáknál a következő eljárásokat alkalmazzák: a nagy kiterjedésű munkahelyen vastag (1-1,5 méter) hótakaróval óvják a földet az átfagyástól. A kisebb területeket szá-

raz tőzeggel, falevelekkel, fenyőgallyakkal borítják, ha a talaj nem volt hószigetelve, akkor lazítják vagy felolvasztják. A lazítást sűrített levegővel, elektromos munkaeszközökkel, vagy robbantással végzik.

A fagyott talaj felolvasztására a máglya, a forró víz, gőz és víz mellett a villamoságot is felhasználják. Ez esetben a talajt villanyárammal, vízszintes, vagy függőleges elektródákkal melegítik fel.

Sürgős és kisméretű munkák esetén, amikor a talaj felolvasztása igen sürgős, akkor villamosmelegítést alkalmaznak, melyhez az áramot a 220-380 volt feszültségű hálózatból, vagy a mozgó áramfejlesztő teleptől veszik.

A fagyasztásos módszerrel

téglából, vagy megfelelő formájú kis kőtömbökből legfeljebb 24 méter összmagasságú épületfalakat emelnek. A falazás szabad levegőn történik. Közönséges téglát vagy követ használnak felmelegítés nélkül, de alaposan megiszitva a hótól és a ráfagyott jégtől. A téglák közti habarcs a berakás után rövidesen megfagy. A felolvasztott habarcsréteg legnagyobb részben tavasszal köt meg, vagy részben az olvadások idején esetleg téli mesterséges felmelegítés segítségével. Az eljárás gazdaságosnak, egyszerűnek bizonyult és eldöntötte a téglá- és kőfalakak helyes téli formájának kérdését. Azóta ezt a módszert széles körben bevezették az építkezésbe.

Ha gyorsmódszerrel építenek, akkor nem várják meg a kiolvadást. Ezt a folyamatot mesterségesen meggyorsítják és ezért a külső falakon és födémeken minden nyílást elzárnak. Ha folyik a vakolás, akkor behelyezik a gyalult ablakokat és beüvegezik azokat, a födémeket pedig behintik. A felmelegítést rendszerint az egész épületben állandó fűtési rendszer segítségével végzik, akár emeletenkint, akár épületrészenként. Gyakran alkalmaznak

gőzmelegítő szerkezeteket,

vagy parázzsal megtöltött vaskorakát. Az előmelegített levegőt furnélemezből készült levegőterelő rendszerrel juttatják a helyiségekbe.

A szovjet építők által kidolgozott különböző munkamódszerek lehetővé tették, hogy megszüntessék az építőmunka „idényjellegét”. A Szovjetunióban egész év folyamán építik a lakóházakat, középületeket, gyárakat, stb.

N. Kosztjin mérnök

Az OSzSszK Neveléstudományi Akadémiája sajtó alá rendezte a „Gyermek Enciklopédia” első kötetét

A moszkvai rádió közli, hogy az OSZSZZSK Neveléstudományi Akadémiája sajtó alá rendezte a „Gyermek-Enciklopédia” első kötetét, amelynek tárgya: a Föld.

Az első kötet elbeszéléseket tartalmaz a Földről, a tengerekről és az óceánokról, valamint híres utazókról.

Az enciklopédia következő kötete földtani és csillagászati adatokkal

foglalkozik. A tizkötetes enciklopédia népszerű formában ismerteti majd a világ minden tudományának és technikájának eredményeit, valamint irodalmát, művészetét, történetét és földrajzát.

A „Gyermek-Enciklopédia” cikkei és elbeszélései neves szovjet tudósok és írók írják. Minden kötet több mint 500 színes illusztrációt tartalmaz.